

Obsah.

ÚVOD.

MĚNOVÁ POLITIKA A JEJÍ ÚČEL.

1. POJEM MĚNOVÉ POLITIKY.

Hospodářská politika — její subjekt — a členění — měnová politika jejím oborem — znaky měnové politiky 5

2. ÚČEL MĚNOVÉ POLITIKY.

Měnové dějiny obrazem měnové politiky — ptolemaiovské pentadrachmy — prvá listinně známá zlatá devalvace — egyptská měděná inflace — zlehčování anglické stříbrné libry — elektronové mince — zlehčování pražských grošů — německé »Wilde Scheine — počátky cedulového bankovníctví v USA — měnová politika za merkantilismu — za fysiokratů — za liberalismu — za socialismu — za komunismu — sovětský trjod — stav před druhou světovou válkou: státy hospodářského liberalismu a hospodářské soběstačnosti — pojem měnové politiky neutrální, aktivní a politiky stálé měny 6

ZÁKLADNÍ MĚNOVÉ POJMY.

3. MĚNA A PENÍZE.

V individualismu.

Znaky důsledného hospodářského individualismu — pojem měny a peněz — technický a hospodářský obsah peněžní jednotky — statková a poukázková teorie peněz — Roscherova definice peněz — funkce peněz — peníze hotové — mince kurantní — drobné — obchodní — plnohodnotné — neplnohodnotné — bankovky nepravé — pravé — mimořádné — státovky — peníze nehotové depositní — kreační — disparita zákonná a skutečná kupní síly peněz — použitelnost peněz přímá — konkrétní — restriktivní — přechodná ztráta peněžní povahy — co jest platidlem — bulharské pokladní poukázky — náhražky platidel — peněžní rovnice — obrátová rychlost peněz — souběžnost vzniku peněz se statky — kolísavý a neměnný blok peněz — účel procentního krytí oběživa 11

V kooperativě.

Znaky důsledného systému kooperativního — pojem kooperativní měny — pracovní měna — nemožnost pracovní měny v individualistické soustavě — nezdar pokusů o pracovní měnu v kooperativě — otroci a dobytek jako pokus konstrukce pracovní měny 16

V solidarismu.

Znaky důsledného systému solidaristického — v solidarismu netřeba peněz — »solidaristické« peníze 18

4. KUPNÍ SÍLA PENĚZ V INDIVIDUALISMU.

Definice kupní síly peněz — Haberlerovo třídění hledisek na kupní sílu — stálá a nestálá kupní síla — součinitelé kupní síly: statkový a důchodový — peníze vznikly statkově — prvé papírové peníze v Rusku — kupní síla peněz v naturální směně — směnné poměry v naturálním hospodářství — zjednodušení v peněžním hospodářství — vztah cenové hladiny a kupní síly peněz — změny povahy ne- peněžní a peněžní — potřeba zjistitelnosti těchto změn 19

5. ZJIŠŤOVÁNÍ KUPNÍ SÍLY PENĚZ:

Obtížný postih vnitřní kupní síly — nedokonalost cenových indexů — nepřímé informace — Benteho třídění průkaznosti cen — obtížný postih vnější kupní síly — zásada cenové racionality — zásada rovnováhy platební bilance — rovnovážnost a disparita kursů — metody zjišťování disparity — zjišťování disparit devisových kursů — obchodní bilance Československa se sedmi clearingovými státy — po státoprávní změně v r. 1939 — před celním zapojením — zjišťování indexových rozptylů — výhrady — rozptyl v blocích států — zahraniční obchod — posun obchodních bilancí v blocích států — zvláštní projevy disparity — »horké« peníze — příčiny disparit — pokladní výsledek platební bilance — vývoj cedulových zásob zlata — devisová vázanost — disparitní devisový rozptyl — pružnost exportního inkasa 22

MĚNA V INDIVIDUALISMU.**POLITIKA NEUTRÁLNÍ MĚNY.****6. POJEM NEUTRÁLNÍ MĚNY A STÁLÉ MĚNY.**

Definice neutrální a stálé měny — klasické peníze — Wicksell — indiferentní peníze — literatura o neutrálních penězích — o stálých penězích — Koopmansova definice neutrálních peněz — jejich problematika ve vnitřním hospodářství — a s hlediska mezinárodního — inflační a deflační zaměření měny — Englišova definice peněz — účelové kombináty mezi neutrální a aktivní měnovou politikou — gesce determinační — a receptivní 34

Vnitřní politika neutrální měny.

7. STATKOVÝ ZÁKLAD MĚNY.**OBEČNÁ HLEDISKA.**

Přímý a nepřímý měnový atatek — vedoucí a vedený měnový statek — statkové zajištění technické a hospodářské — drahokovová reserva — její měnový úkol — potřeba drahokovu: technická, tesauriční a měnová — odhad průmyslové potřeby zlata — tvádění zla-

UMĚLÁ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI.

Veřejný a soukromý zájem na ní — důvody — případy státního zájmu — dosovaná inflace — Imperial Declaration — rakouští inflationisté v r. 1891 — inflační podporu podniků subvencemi a pod. — německá: Kaufkraftüberhang a Kaufkraftwährung — rozšíření úvěru a Keynesovo rozdělení pro jeho použití — zvýšení kupní síly spotřebitelů — jeho dvojí problematika — soukromý zájem na vzrůstu zaměstnanosti — podmínky provozního zisku — cena pořizovací a reprodukční — metody k čelení měnového vlivu — metoda měnově hygienická — paralyzační — samozajištění — konjunkturální prognosa — dynamické účtování 229

UMĚLÝ TLAK NA KUPNÍ SÍLU PENĚZ.

Útěk od peněz: stávka dodavatelů — útěk do peněz: stávka spotřebitelů — problematika stávky spotřebitelů — jak jí čeliti — operace na volném trhu — srážkové peníze — brakteáty — brakteáty v Čechách — Freigeldlehre — Sylvio Gesell — skladování kapitálu — Wörglská měna — její problematika — Schwundgeld — Reischův názor — »wära« ve Schwanenkirchenu — napodobení »Schwundgeldu« v Československu — a jinde — družstva pro bezpeněžný platební styk — jejich problematika — napodobení v Československu — sociální úvěr Douglasův — podpora kupní síly spotřebitelů — basic dividend 234

17. INFLACE PŘES VNĚJŠÍ ZÁKLAD MĚNY.

Inflace přes tržní základ měny — uměle aktivní disparitní kurs — fondy pro podporu vývozu — inflace přes platební základ měny — »horké« peníze — švédská politika levných peněz — francouzská válečná náhrada Prusku — inflace přes kooperační základ měny — zhroucení německé marky v r. 1923 — tamní nedostatek platidel — případy za druhé světové války — gdanská pfeniková inflace na hodnocení 240

18. HOSPODÁŘSKÉ NÁSLEDKY INFLACE.

Následky inflace — na soustavu hospodářských čísel — v podnicích — ve spotřebním hospodářství — na kapitálovém trhu — na měnu — na veřejné finance — ve vnějším hospodářském styku — měnový dumping — retorse ciziny — Hantosův pamětní spis — Schumpetrův výpočet příznivých znaků inflace 243

Měnová deflace.

19. DEFLACE PŘES STATKOVÝ ZÁKLAD MĚNY.

Zhodnocování přímého měnového statku — zlepšování mincí — deflační revalorisace — zhodnocování drahokovu — revalorisace koruny v r. 1940 a její důsledky — kursové rozdílové řízení — slovenské cenové vyrovnání — Rooseveltovy záměry zhodnotiti dolar v r. 1937 — světová zlatá deflace 245

20. DEFLACE PŘES DŮCHODOVÝ ZÁKLAD MĚNY.**DEFLAČNÍ ZHODNOCOVÁNÍ PENĚŽNÍ JEDNOTKY.**

Pojem deflačního zhodnocování peněžní jednotky — »zlepšování«
měny — Rašínova dávka z majetku — mincovní deflace — dvacetihalérový československý úpadek v r. 1922 247

DEFLAČNÍ TLUMENÍ SPEKULACE.

Spekulace na pokles měny — černé bursovní dny — nevhodnost zásahu měnovou deflací — doporučitelnější metody — přílišná neutralisace kupní síly 249

DEFLAČNÍ PODPORA SPOŘIVOSTI.

Potřeba podnítiti ochotu strádalů — obdobně jako u stávky spotřebitelů — nevhodnost deflační podpory — křivda na drobných strádalech za inflace — neodčinila by se křivda na týchž strádalech 249

21. DEFLACE PŘES VNĚJŠÍ ZÁKLAD MĚNY.

Pasivní kursová disparita podporuje dovoz — toho využily autarkní státy — obrana clearingy — nepřímé deflační zhodnocení jenu přes thajský baht — zhodnocení dánské koruny — švýcarské protiopatření — protiopatření italská, slovenská — deflační zpasivnění obchodní i platební bilance — pokles kursu vysokých československých bankovek od r. 1937 — deflace přes kooperační základ měny — československá koruna před r. 1924 250

22. HOSPODÁŘSKÉ NÁSLEDKY DEFLACE.

Hospodářské ztráty za deflace — vliv na podniky — na spotřební hospodářství — na kapitálový trh — na měnu — na veřejné finance — ve vnějším hospodářském styku 253

NÁPRAVA MĚNY.**23. OBECNÁ HLEDISKA.**

Účel nápravy měny — změny mezi neutrální a aktivní měnovou politikou — praktický požadavek neutrální měny — funkce peněz — hospodářská a technická náprava měny — využití cenově nepružného prostoru pro tlumení vlivu aktivní měny — čl. zákon na ochranu měny 254

24. HOSPODÁŘSKÁ NÁPRAVA MĚNY.*Náprava inflační měny.***PŘI INFLACI PŘES STATKOVÝ ZÁKLAD MĚNY.**

Příčiny této inflace — čelení chtěnému poklesu směnné hodnoty drahokovového obsahu v peněžní jednotce — revalorisace — nepřímé metody devalvace: premiový fond pro nákup zlata — podpora těžby zlata — valutové potvrzenky — valutová půjčka — soukromé agentury pro nákup zlata — jiná místa k nákupu neměnového zlata —

egyptské a chilské uvolnění obchodu zlatem v r. 1943 — znehodnocování drahokovu a metody obrany — u vnitřní nabídky — Lehfeldův návrh z r. 1926 — zrušení směnitelnosti — indická rupie — měnová náprava na Filipinách, v Siamu a v Řecku — omezení přílivu drahokovu, metody — earmarkování zlata — cenový zásah — měnové návrhy prof. Fische, Thomase a Eagleho z r. 1940 — nelze nápravnou akci přepnout do deflace 257

PŘI INFLACI PŘES DŮCHODOVÝ ZÁKLAD MĚNY.

Odstraniti příčinu — schodkovost státních financí — valutní, premiové, losové a j. půjčky — půjčky ve fašistické Itálii — krytí schodku přes dlouhodobý a krátkodobý peněžní trh — státní stávkový dluh a jeho úmor — neutralisace inflačního oběživa — dopružování — Keynesovo nucené spoření — opačná metoda Dra Uze — německé nařízení o řízení kupní síly — železné spoření — úložky pro podniková zařízení a pro obnovu skladových zásob — risparmio favorito — podchycení konsumentské renty — úpis půjček při zakládání podniků — půjčky se stálou kupní silou — bons d'épargne — britské »úsporné dluhopisy« — jiné zásahy za druhé světové války — blokování cen a jeho trvalá nepůsobivost — Dioklecianův cenový zákon — zásahy do techniky platebního styku — velké bankovky a jich omezování — Vogelův protinflační návrh — memorandum federálního rezervního úřadu z r. 1941 — inflace v Německu — rentová marka — hypotéka na zemědělský a výdělečný majetek — Rentenmarkwunder — úvěrové nároky soukromého hospodářství za konjunktury — konjunkturální statistika — ústředny pro směnu zboží 261

PŘI INFLACI PŘES VNĚJŠÍ ZÁKLAD MĚNY.

Inflace z obchodního základu — případy za první i druhé světové války — valutové výlety do Německa za inflace — nutno vždy zrovnovážit platební bilanci — nakonec posunem devisorového kursu měny na rovnovážnou hladinu — Degriges — francouzský invasiní frank — metody z doby druhé světové války — mezinárodní měnový fond — Banka pro obnovu — inflace z platebního základu měny, různé možnosti — švédské »laciné« peníze za světové hospodářské krise — dva případy přílivu kapitálu ze zahraničí a členění jim — inflace přes kooperační základ měny — různé případy — kasuistika protizásahů 270

Náprava deflační měny.

PŘI DEFLACI PŘES STATKOVÝ ZÁKLAD MĚNY.

Příčiny této deflace — japonská rýžová deflace a její náprava — zásady Rooseveltovy nápravy — opatření proti cenovému vzestupu drahokovu: na vnitřním trhu — ve styku se zahraničím 288

PŘI DEFLACI PŘES DŮCHODOVÝ ZÁKLAD MĚNY.

Příčiny této deflace — zřídka ve veřejném hospodářství — čl. dávka z majetku a přírůstek na majetku — metody nápravy 290

PŘI DEFLACI PŘES VNĚJŠÍ ZÁKLAD MĚNY.

Inflace z obchodního základu měny — pasivně disparitní kurs měny — řešení mimo měnovou oblast — československá deflace 1921/22 — sepjetí koruny s markou — finanční ztráty z toho vzniklé — metody léčení — porovnání deflačního tlaku na ceny s devalvací měny — nebezpečí z devalvace, je-li inflační — náprava deflace v platebním a v kooperačním základu měny — metody pro cedulovou úhradu ztrát z devalvace cizích měn — individuální popis metody belgické, francouzské, holandské, italské, rumunské, švýcarské, banky pro mezinárodní platby — metody používané v Československu při vlastních neb cizích měnových úpravách co do úhrady z toho vzniklých účetních rozdílů 292

SCHEMA SANAČNÍCH MĚNOVÝCH OPATŘENÍ 299

25. TECHNICKÁ NÁPRAVA OBĚHU PLATIDEL.

Inflační neb deflační zaměření měny z technické konstituce platidel — platidla hotová proti žirovým — technická tesaurace — její příčiny a náprava — rozšiřuje neutrální emisní prostor — pokladniční poukázky Národní banky Československé — členění oběživa a jeho náprava — případ v Československu v r. 1940 — a ve východní Sibiři v r. 1918 — stříhání platidel — technický útěk od platidel pro nečistotu oběhu — obliba oběživa — vatikánské mince — wörglské oběživo 300

26. EXKURS: WAGEMANNOVO DVOJÍ OBĚŽIVO.

Wagemannův návrh z r. 1932 — text jeho memoranda — rozbor návrhu — přehled německých hospodářských dat z té doby — nesprávnost konstrukce — částečné uskutečnění německou cedulovou novelou z r. 1939 — Visseringova »bankoměna« — sovětoruský červoněc 302

VZNIK A ZÁNİK MĚNY.

27. VZNIK MĚNY.

ORIGINÁRNĚ.

Originární vznik statkové i nominální měny — měna v neklidu směřuje ke statkovosti — obdoba originárního vzniku měny — červoněc — rentová a zlatá marka — rakouské šilinky 305

DERIVATIVNĚ.

Derivativní vznik měny — výměnný poměr 1 : 1 — chorvatská kuna, slovenská koruna — rakouské šilinky — vstup nové měny do cenových relací — z toho plynoucí problémy pro vnitřní i zahraniční směnnou hodnotu měnové jednotky — možnost hospodářsko-politického zásahu — různé zřetele při stanovení přepočítacího klíče — návyk na vysoká čísla — snaha ke vzestupu cen — anglická guinea — Wallisův patent a redukční škála — vídeňská měna (Einlösungs-scheine) — bankocetle — podkarpatoruský klíč — převodní kursy

pro legionářské rublové úspory — uspořádání dluhů v Provinci
v r. 1267 — německé nahodnocení hypoték — nahodnocovací zákon
— Zeilerovy přehodnocovací tabulky 306

28. ZÁNİK MĚNY.

ORIGINÁRNĚ.

Originární zánik měny historickým úkazem — důvod — obdoby ori-
ginárního zániku 313

DERIVATIVNĚ.

Problémy při derivativním zániku měny — výměna platidel — čes-
koslovenská výměna — metody postupu — platidlová inflace z ci-
zích platidel — příklad československý a slovenský — příklad
z Chorvatska — vyúčtování převzatého oběživa — různé zřetele při
tom použitelné — důsledky — vyúčtování československého oběživa
z odtržených oblastí v r. 1938 — postih tesaurace — průvodní úkazy
— numismatické zřetele — bilancování v nové měně — stabilizační
bilance — řada dalších vlivů 314

29. PŘÍKLADY VZNIKU A ZÁNÍKU MĚN 318

MĚNOVÝ ROZPAD RAKOUSKO-UHERSKA.

Stručný přehled měnových poměrů do zániku monarchie — 2 typy
měnové odluky: italský a československý — československá měnová
reforma — její technika — jugoslávská reforma — polská reforma
— rumunská reforma — reforma měny ve spolkovém státě Ra-
kousku — maďarská reforma — reforma měny v drobných oblas-
tech Rakousko-Uherska, o jejichž státní příslušnosti nebylo dlouho
rozhodnuto 319

ROZŠÍŘENÍ NĚMECKÉ MĚNOVÉ SVRCHOVANOSTI.

Měnové úpravy v Saarsku — obsazení spolkového státu Rakousko
— nahodnocení šilinku — obsazení Memelu — Gdanska — dílčí na-
hodnocení gdanské měny — připojení belgických oblastí: Eupen,
Malmedy, Moresnet — obsazení Lucemburska — připojení Elzaska
a Lotrinska — připojení jugoslávských území Dolního Štýrska a
obsazení Korutan a Kraňska — připojení sovětoruské oblasti bialy-
stocké 323

KRISE ČESKOSLOVENSKÁ.

Odtržení Sudet — Těšínska a části Slovenska Polsku — území od-
stoupená Maďarsku — osamostatnění Slovenska — »Protektorát«
Čechy a Morava 327

OSTATNÍ ZMĚNY MĚNOVÉ SVRCHOVANOSTI.

Rozšíření italské měnové svrchovanosti: Habeš — Albanie — krise
polská: území přičleněná Německu — nahodnocení 1 a 2 grošů

— »generální gubernie« — území postoupená Litvě — jugoslávská krise: dělení Jugoslavie — území odstoupená Itálii — Černá Hora — Dalmacie — Kosovo — území postoupená Maďarsku — Bulharsku — Chorvatsko — Srbsko — změny v sovětoruské měnové svrchovanosti: Litva — Lotyšsko — Estonsko — Besarabie a severní Bukovina — obsazení Rumunskem — Transnistrie — sovětská území obsazená německou armádou — území odpojená od Rumunska — Řecko — krise na Dálném východě: Čína — Severní Čína — Střední Čína — Filipiny — Thai — francouzská Indočína — ostatní země obsazené Japonskem — hawajský dolar 329

MĚNOVÉ ÚPRAVY V ÚZEMÍCH OBSAZENÝCH NĚMECKEM.

Říšské úvěrové pokladní poukázky a mince — zpravidla vedle místních zákonných měn — frontové peníze — rayonování jejich oběživosti — měnové úpravy v Dánsku — Norsku — Holandsku — Belgii — Francii — Bulharsku — Rumunsku — Maďarsku — Jugoslavii — Řecku — Svazu sovětských socialistických republik — Elsasku a Lotrinsku — Štýrsku, Korutanech a Kraňsku — bialystockém okrese 336

OBNOVA MĚN V OSVOBOZENÝCH OBLASTECH EVROPSKÝCH.

Francie — Monako — Belgie — Holandsko — Itálie — Albanie — Československo — Řecko — Rumunsko — Bulharsko — Polsko — Finsko — celkové vyhodnocení 340

ORGANISACE EMISNÍHO MÍSTA.

30. HLAVNÍ ZÁSADY ORGANISACE.

Měnová svrchovanost a správa měny — cedulová a mimocedulová emise platidel — státní emise — zastřené formy emise — žirová emise — místní platidlové emise — jednotnost emisního místa — vývoj cedulové banky říšskoněmecké — rakousko-uherské — švýcarské — italské — anglické — francouzské — Spojených států amerických — výjimky ze zásady cedulové jednotnosti — organizační forma cedulové banky — revise zákona o Říšské německé bance — Bendixenův názor — důvody pro a proti státní cedulové bance — omezení dividendy cedulové banky v Československu — státní a soukromé cedulové banky — přípustné obchody cedulové banky — vliv státu na cedulovou banku — vliv soukromého hospodářství — úprava v Chorvatské národní bance 351

31. NOVÉ VZNIKLÉ CEDULOVÉ BANKY.

Slovenská národní banka — emisní banka v »Generální gubernii« — cedulová banka v Belgii — Srbská národní banka — Chorvatská národní banka — cedulová banka de Gaullea — cedulová banka na Ukrajině — cedulová banka ve Východním území (Ostland) — Irská ústřední banka — nové cedulové banky na Dálném Východě 359

MĚNA V KOLEKTIVISMU.

32. KOOPERATIVA A ŠOLIDARISMUS, OBECNĚ.

Hospodářské znaky individualistického hospodářského řádu — kolektivismus: kooperativa a solidarismus — jejich hospodářské znaky — měna a peníze v individualismu — v kooperativě — pracovní měna — v solidarismu — schema peněz v různých hospodářských řádech — funkční nejednotnost peněz — štěpení funkčních prostředků — ruská měnová politika — řízení platební bilance — vázané hospodářství — »kovové« a »železné« peníze — důsledek na ceny — měnová politika v kooperativě a v solidarismu . . . 365

33. MĚNOVÝ VÝVOJ V SOVĚTSKÉM SVAZU.

Příčiny rozpadu carské měny — vzrůst úvěrové emise platidel — nedostatek a náhražky platidel — oběh papírových platidel ve Svazu sovětských socialistických republik — tesaurování kerenek — zúčtovací platidla serie 1919 — platidla protirevolučních vlád — trjod — Nep — změny v cedulové bance — fiktivní ruble — státní peněžní znaky serie 1922 a 1923 — červoněc — paralelní měna — záznam červonce na moskevské burse — zákaz nekryté emise a zásady měnové reformy — etapy hospodářského vývoje v Rusku — ustálení ruble vůči francouzskému franku a americkému dolaru — rubl vnitrozemskou měnou — peněžní statistiky ve státní bance — úvěrový plán 372

34. KOLEKTIVISMUS V DÉJINÁCH.

Moorova Utopie — Campanellova Civitas solis — reformátoři — Owenova národní spravedlivá bursa práce — následovníci — Fourrierova Falanxtèra — následovníci — Cabetova Icarie — následovníci — Proudhonova lidová banka — Solvayův komptabilismus — peruánská říše Inků — Ochranov exulantů Jednoty českých bratří . 379

35. MĚNOVÁ POLITIKA ZA VÁLKY.

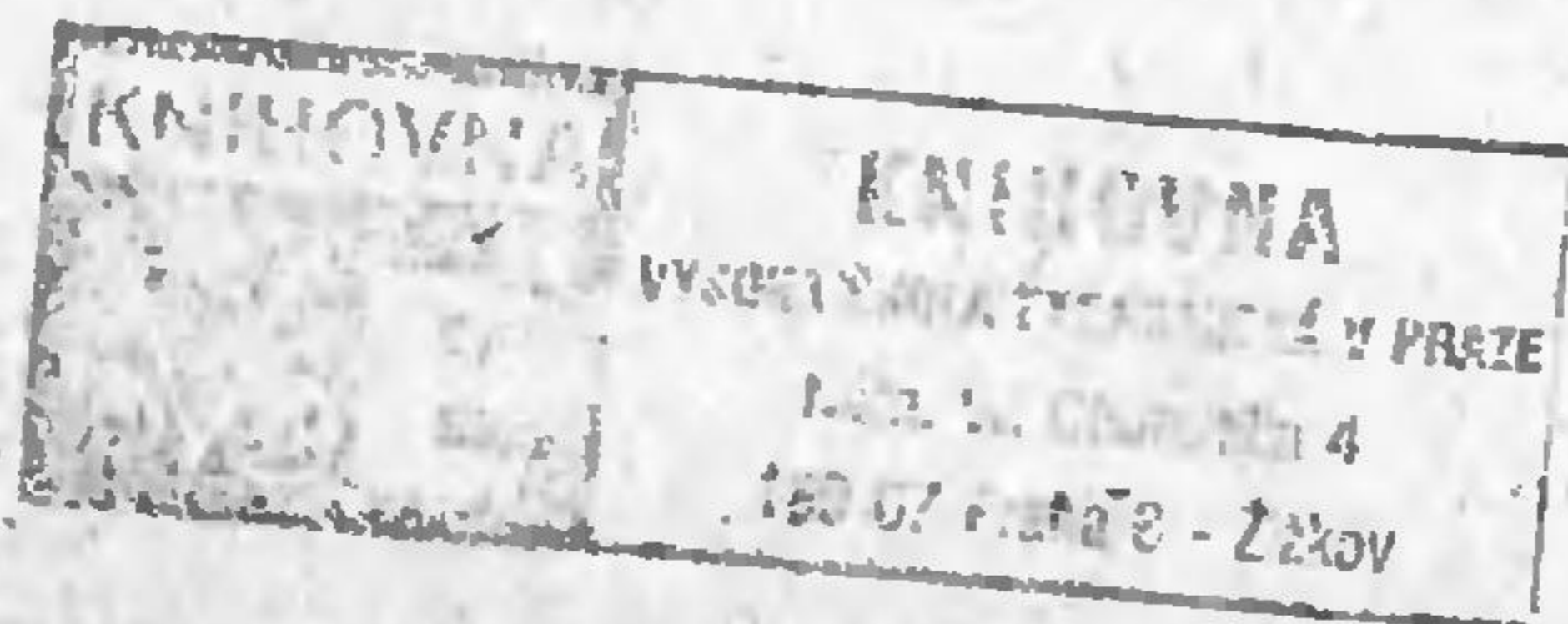
Válka krajním prostředkem sebezáchovy národa — dražota a inflace — metody řízení kupní síly peněz za války — »nucené« půjčky — zábrana tvoření velkých důchodů, Liefmanovo konstatování — Rooseveltův protiinflační program — financování války z běžné národní výroby neb ze zásob — kontribuce — řízení výroby, spotřeby a cen — dvojitá ceny — index maloobchodních cen pod rukou v Československu v letech 1940—1941 — měnové důsledky rozvíření nůžek cen vázaných a volných 382

36. NĚMECKÁ MĚNOVÁ POLITIKA.

Obrat z liberalismu k autarkii — cenový stop — vnitřní i vnější německá měnová politika — využití clearingů — postoj vůči zlatu — Vorfinanzierung — berlínská zúčtovací pokladna — marka vedoucí měnou — markový blok — Puhlovo schema účelu a prostřed-

ků německé měnové politiky — vojenské peníze, jejich dějiny a
 úkoly — rayonování jejich oběživosti — říšské úvěrové pokladny —
 devisaová povaha těchto platidel — vojenské pomocné peníze — rayo-
 nování jejich oběživosti — vojenské zajatecké, pracovní a táborové
 peníze — japonské vojenské peníze — anglické vojenské peníze —
 československé ghettové peníze — rayonování jejich oběživosti . . . 386

LITERATURA	398
VĚCNÝ REJSTŘÍK	401
OBSAH , ,	421

tých mincí do oběhu Rakousko-Uherskou bankou — tesaurace mincí v Rusku za první světové války — režie drahokovové rezervy a nominálních měn — hamburská Žirová banka — obchodní mince — plnohodnotné a neplnohodnotné peníze — drobné — formulace oběživosti drobných ve Velké Británii po r. 1774 — drobné peníze podle zákona a podle hospodářské funkce — poukaz na vývoj v Čechách a na Moravě po r. 1939 — oběh bankovek Francouzské banky po r. 1938 — Knappovo rozlišení platidel — schema měnových znaků různých platidel 40

PŘÍMÝ MĚNOVÝ STATEK.

Měnový statek o vlastní stálé směnné hodnotě — potřebné měnové znaky: tržebnost — oběživost — Misesův názor na ni — stálost tržní rovnováhy — uchovatelnost směnné hodnoty — dělitelnost směnné hodnoty — mobilnost — Elsterova definice peněz — různé měnové statky v dějinách — nářadové peníze — peníze Pu — papírové peníze — statkový původ peněz patrný z označení — historické záznamy směnných relací — pláténková látková měna — oběžné zboží penězi — tabákové peníze — pivní peníze — převahy nabytí drahokov — duhovky — denáry Václava Svatého — peníze věcí proti dobrým mravům — modlitby za výdělek peněz 48

NEPŘÍMÝ MĚNOVÝ STATEK.

Uapská kamenná měna — rakouský stříbrný zlatník — holandský zlatý — indická rupie — kdy je vedoucím nepřímý měnový statek — Heynovo konstatování o vlastní směnné hodnotě papírových peněz 52

MĚNY S PŘÍMÝM MĚNOVÝM STATKEM.

Měny přímo směnitelné za drahokov — měny statkové a nestatkové — měny statkové — měny přímo směnitelné za drahokov — neomezená zlatá měna — zlatá měna omezená — měna zlatého standardu — měna zlatého jádra — zlatá měna vývozní — zlatá měna usanční — formální zlatá měna — nehospodárnost oběhu zlatých mincí — stříbrné měny — vnitřní a vnější neutralita zlaté měny — vývozní a dovozní body zlata — rozpětí bodů — vzrůst rozpětí za úniku zlata do USA v r. 1939 — zlatá automatika — její hospodářský význam — zlatá rezerva — korelace zahraniční směny a zlaté rezervy — ochrana zlatých zásob — německá bankovní anketa z r. 1908/9 — úspory měnového zlata — Casselovo zlaté paradoxon — návrhy zlaté delegace Společnosti národů — devalvace — československá devalvace — revalorisace 55

Zlatá měna devisová — zlatá měna devisová: funkční — bloková — usanční — formální — rakousko-uherská měna — ruská měna — československá měna r. 1925/1929 — vývozní a dovozní devisový bod — výhody a nevýhody — mezinárodní devisová inflace — »vypůjčená« měna — blokovatelnost devisových rezerv v cizině — stabilizační fondy — filipinský měnový úřad v New Yorku — argentinská konverzní pokladna — přehled stabilizačních fondů — dispoziční měnové rezervy 64

Zlatá měna zbožová — znaky zlaté měny zbožové — dovozní a vývozní bod zboží — fungování této měny — soustava uplatněna světově po r. 1936 67

Exkurs: stříbro v měnové politice — stříbro přímým měnovým statkem v dějinách — hromadění zásob stříbra v USA — demonetizace stříbra — hospodářské otřesy z poklesu ceny stříbra — Rooseveltova politika stříbra — snahy po vytvoření bimetalistického bloku — stříbrná dohoda na světové hospodářské konferenci — Silver Purchase Act — zásoby zlata a stříbra v USA — vývoj ceny stříbra — neúspěch snah po zvýšení ceny stříbra — tuzemské a zahraniční stříbro v USA — světová těžba stříbra — Mexico — Čína — americké zájmy — konec stříbrné politiky — použití stříbra ve válce — význam USA stříbrné politiky — nákupy ministerstvem financí u USA — technika provádění nákupů 69

MĚNY S NEPŘÍMÝM MĚNOVÝM STATKEM.

Znaky měn s nepřímým měnovým statkem — měny nominální, kartální — funkční nedostatky ve vnitřní — a ve vnější měnové správě — schema zapojení různých měn na zlato 75

VÍCE VŮDČÍCH MĚNOVÝCH STATKŮ.

Více vůdčích měnových statků — bimetalismus — dvojí měna — měna kulhavá — monometallismus — Walrasova zlatá měna se stříbrným regulátorem — Robertsonův plán — latinská měnová unie — dvojí měna ve Spojených státech amerických — vývoj směrného poměru mezi zlatem a stříbrem — Nogarovo vysvětlení ohledně stříbra — Greshamovo pravidlo — Aristofanovo zjištění — koruna a marka za druhé světové vojny — souběžná měna — paralelismus — anglická guinea — Friedrichovy zlaté bankolibry — trimetallismus — polymetallismus — několik nepřímých měnových statků — v Československu po březnu 1939 — v Rusku — symmetallismus — smíšená měna — Marshallův a Edgeworthův návrh — lydijský elektron — mincovní inflace — Fisherův kompenzovaný dolar — jeho program a rozbor — staroindická mince pana — indexová měna — příklad z Kanady — návrh prof. Lewise — pokus v Massachusetts Bay — Thomasův zbožový dolar — americká půjčka Rand Kardex Company — Ohlinův návrh — Edgeworthovo třídění měn 78

MĚNOVÉ ENKLÁVY.

Pojem měnové enklávy — jeho dvojí obsah — měnový parasitismus — diferenciace místní a funkční — právní měnové enklávy — anglické guineje — čínské eirakasy — dvojí ceny na trhu — paraguayská měnová reforma v r. 1948 — důsledky — ruské oblastní peníze — hospodářské měnové enklávy — vnitrostátní oblastní bilance — jejich automatika 86

TECHNICKÁ OCHRANA STATKOVÝCH PENĚZ.

Technická ochrana zákonnou normou — ražba mincí — ražení mincí v Babylonii — mincovní řád Karla IV. a Jiřího z Poděbrad — monopol ražby — mincovní regál — tolerance — remedium — oběžná váha — měnový paralelismus — kontramarkování mincí — trestní sankce za padělání mincí v dějinách — drobné — předpisy o výměně drobných v Německu z r. 1875 — čistota mincovního oběhu — jeho technická dokonalost a estetika — soustava drobných a její členění — zasycení

oběhu platidly — inflace měděných mincí v Rakousku v r. 1812 — nouze o drobné za Filipa VI. francouzského — rayonování oběživosti — Wehrmacht-Behelfgeld — hlediska pro posouzení nasycenosti oběhu mincemi 90

8. DŮCHODOVÝ ZÁKLAD MĚNY.

OBEČNÁ HLEDISKA.

Určení důchodového základu měny — působivý peněžní důchod — kvantitní teorie peněz — Hume, Paulus — důchody spotřebované a uspořené — časový diferenciál peněžních důchodů — vztah k diferenciálu spotřebního zboží — praktický nesoulad mezi těmito diferenciály — úvěr, zejména emisní — jest vždy působivý měnově? — meze jeho působnosti 94

NEPRUŽNOST CENOVÉ HLADINY.

Cenově nepružný prostor — zpracování pojmu v literatuře — součinitel pohotovostní či nasycenosti trhu — ceny neutrální a citlivé — Kingovo pravidlo — součinitel dobový — krátkodobost emisních úvěrů — hospodářské barometry — harvardský barometr — součinitel telekomonikační — příklad z carského Ruska — součinitel setrvačnostní — smysl pro tradici — příklad ze Spojených států amerických — součinitel spekulací — součinitel směrový — součinitel dopružovací — doklady z doby po první světové válce — a ze Švédska 97

TESAURACE PLATIDEL.

Nesoulad časového diferenciálu mezi peněžním a reálným důchodem — technická tesaurace — stávka spotřebitelů — útěk od peněz — spekulací tesaurace — panická tesaurace — Keynesovo třídění tesauračních důvodů 101

RYCHLOST PLATEBNÍCH OBRATŮ.

Hospodářsky účinné a neúčinné platební akty — neutralizační vliv změn platební rychlosti — úspora emisního prostoru — statistický postih rychlosti — Holtropova rovnice rychlosti — Elsterovo konstatování — rychlost žirového placení — výpočet pro Československo — výpočty Roulleauovy — Ackermannovy — Holtropovy — Keynesovy — rychlost hotového placení — rychlost návratu bankovek do cedulové banky — rychlost oběhu československých bankovek — životnost bankovek — poměry v Československu — hotová platidla v poměru k národnímu důchodu — příklad v Československu 103

ZÁSADY DŮCHODOVÉHO ŘÍZENÍ MĚNY.

Emisní místo — emisní privilegium — důchodové řízení není bezprostřední ani výlučné — žirové peníze — likviditní krytí — dohled na tvorbu žirových peněz — objemové řízení emise platidel — jeho metody — úrokové řízení — přirozená úroková míra — Peelova akta — banking theory — currency theory — dvojí blok platidel — úrokový monopol cedulového místa — povinnosti za emisní privile-

gium — cyklická i nárazová potřeba platidel — krátkodobost cedulového úvěru — dlouhodobý cedulový úvěr — jeho nebezpečí — zajištění cedulového vlivu na ústavech dlouhodobého úvěru — hypoteční ústav Rakousko-uherské banky — emisní soutěž — též žirové peníze soutěží — hlediska pro cedulový úrok — přirozená úroková míra — nepružnost jejich změn — součinitelé úrokových sazeb z věřitelova a dlužníkovy hlediska — disperse úrokových sazeb — členění důchodového řízení 109

ŘÍZENÍ MNOŽSTVÍ KUPNÍ SÍLY.

Pasivní forma řízení — cedulový úvěr nesouběžný se vznikem statků — potřeba řízení — eskontní a lombardní úvěr — Gerhard z Kolína jako směnečný věřitel — censura úvěrových nároků — různé metody řízení — bursovní lombard — pokladniční poukázky Národní banky — zúročitelné žiro 118

Aktivní forma řízení — potřeba prosazení — vnitřní a vnější příčiny — tesaurace platidel — útěk »nearijských« vkladů — únik mezinárodních kapitálů — zlatá inflace — vzdouvání hospodářských čísel v Československu po r. 1939 — operace na volném trhu — názor Marco Fannův — oprávnění Švédské banky z r. 1943 — v Čechách a na Moravě v r. 1940 — tesaurace v r. 1939 — anonymita úspor-
ných vkladů — svolávání platidel — zákaz výdeje vysokých platidel — brasilská měnová reforma — řecké protitesaurační opatření — holandské odnětí zákonné oběživosti vysokým platidlům 121

Organisace kupní síly — převádí se již vytvořená kupní síla — odhad kapitálového majetku v Československu — opatření proti bursovní spekulaci — zemědělská směnka v ČSR — sezonní zemědělské úvěry — obilní zástavní listy — eskontní exportní úvěr — přímý eskont směnek — eskontovatelnost střednělhůtních papírů u Francouzské banky — železné spoření — úložky pro podniková zařízení v Německu a pro znovuzopatření zásob zboží — úprava diferencíálu oborového — směnky s dvojitým ručením — úprava diferencíálu místního — sola — směnky Golddiskontbanky — Arbeitsbeschaffungswchsel — Sonderwechsel — Vorfinanzierung — zásahy Bank of England — MacLeodovo vyrovnávání konjunkturálních cyklů — likvidita peněžního trhu — Keynesův »sklon k likviditě« — řízení úvěrového trhu Federálním rezervním systémem 124

ÚROKOVÉ ŘÍZENÍ KUPNÍ SÍLY.

Působení úrokových změn — »hraniční« podnikatel — úroková změna nepřivodí vždy změnu množství kupní síly — rozsah možných změn úrokové sazby — pružnost japonské úrokové sazby v r. 1944 — a u Interknings Guaranti A/B v Göteborgu v r. 1944 — celkové a dílčí úrokové řízení — Wicksellův návrh zúročitelných vkladů — konstatační a determinační teorie cedulového úroku — cedulový vliv na peněžní trh — Rašínova dávka z majetku, účel — normativní sepjetí sazeb peněžního trhu s cedulovou sazbou a příklad z Československa — bezúročnost cedulového úvěru — diskontní politika Bank of England — schema měnových vlivů cedulové úvěrové politiky 129

RÍZENÍ KAPITÁLOVÉHO TRHU.

Podpora tvorby a zabezpečení kapitálu — kontrola kapitálových emisí úplná a částečná — Blue sky — příklady kontroly — normy v Československu — Johnson Act — předpisy pro ukládání kapitálu — Říšský zákon o úvěrnictví — uzávěry pro ukládání kapitálů — příklady — daňová, dávková a subvenční discriminace — tvorba kapitálu — organizace peněžního trhu — Čsl. reeskontní a lombardní ústav — úvěrová evidence — Poradní sbor ve věcech peněžnictví — Ústřední smírčí orgán — Ústřední svaz peněžnictví — cedulové místo souřazuje všechny složky peněžnictví 133

TECHNICKÁ OCHRANA ÚVĚROVÝCH PLATIDEL.

Dějiny papírových peněz — v Rakousko-Uhersku — »platební obligace« za Marie Terezie — bankocetle města Vídně — nejstarší bankovka světa — způsoby technické ochrany — omezení emisního privilegia — kontingentace a krytí — různé způsoby — vývoj v Československu — zdejší pojem: krycí rezervy — oběživa a změny ve výši krycího procenta — bankovková daň — Peelova Akta — mimořádné úvěry u Francouzské banky — Plenerova akta (rakouská bankovní akta) — obchodní krytí úvěrového oběživa — účel krytí drahokovem — zasycení platidly — nouzové peníze, jejich dějiny a způsoby — stříhání platidel — odhad československé tesaurace platidel k 31. VIII. 1939 — čistota oběhu — padělání úvěrových platidel — případ Portugalské banky — ochrana proti měnové panice — konvenční mince a bankocetle — zákon na ochranu měny — hygiena a estetika úvěrových platidel — aktivní měnový parasitismus 137

Vnější politika neutrální měny.

9. OBECNÁ HLEDISKA.

Potřeba mezinárodního začlenění — zahraničí posuzuje kupní sílu peněz — teorie parity kupní síly — teorie rovnováhy platební bilance — kooperační základ měny — devisy a valuty — devisové bursy — devisový kurs promptní a terminový — deport a report — součinitelé devisového kursu: obchodní, platební — činitelé latentní, spekulativní — volný a vázaný kurs devisy — technika devisové politiky — revolvingové úvěry — jiné přechodné úvěry — arbitráž vyrovnávací a rozdílová 152

10. OBCHODNÍ ZÁKLAD MĚNY.

Obdoba se statkovým základem měny — působení přímého a nepřímého měnového statku — obtíže při srovnávání — cenové potenciály — racionalita mezinárodního obchodu — výrobní a spotřební svéráz — obchodní politika a její účele — odůvodnění zlata pro stálost devisových kursů — Cunliffovo doporučení i jiná dobrozdání 156

11. PLATEBNÍ ZÁKLAD MĚNY.

PLATEBNÍ BILANCE.

Mezinárodní poměr cenových hladin — platební základ měny — platební bilance — kurs aktivně neb pasivně disparitní — automatika

platební bilance — neutrální prostor platební bilance — skupiny platů v platební bilanci — obchodní bilance — neviditelný vývoz a dovoz — československá platební bilance v r. 1935—37 — finanční bilance — důsledky rovnováhy platební bilance na cenovou hladinu — celkovost platební bilance — dílčí platební bilance — arbitráž vyrovnávací a úroková — konverzní pokladny podle Torquista — vyrovnávací fondy 159

VOLNĚ A VÁZANĚ DEVISOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ.

Automatika platební bilance u různých měnových soustav — přechodná a trvalá porucha platební bilance — úspěch rakousko-uherské devisové politiky — devisová politika Říšské banky německé — vznik disparity — vázané devisové hospodářství — příčiny poruch platební bilance — příklady z dějin — bullionismus — mincovní řád Ferdinanda I. a Rudolfa II. — globální devisové kontingenty — devisová insolvence — černé burzy — metody samočinné kursové nápravy — svépomoc věřitelských států — »úřední« (disparitní) kurs — volný kurs — řada kursů podle účelu úhrady — příklady z Německa, Československa, Jižní Ameriky — východiška z devisové disparity — devalvace — stabilizační krize — rumunský pokus o nápravu v r. 1939 — který ze systémů nápravy jest vhodnější . . . 163

DEVISOVÉ CLEARINGY.

Vznik clearingů — sběrné (clearingové) účty — kompenzační úřady — prvá clearingová dohoda — rozsah clearingové vázanosti v III. 1939 — clearingová salda — rozdíl volného, vázaného a clearingového devisového styku — dílčí platební bilance — mnohostranný clearing — clearingová odúčtovna v Berlíně — její vliv — Keynesův sanační plán z r. 1943 — Bancor — clearingová zrovnovážení kursů — soukromé kompenzace — výplaty mimo pořadí — lombard clearingových pohledávek, platební certifikáty Mamulescu-Strungy — jugoslávské clearingové mandáty — slovenské skládačky — dovozní bony — turecké takasy — vliv clearingové země na země ostatní — clearing prostředkem hospodářské politiky — Schachtův plán — bezúročnost neb úročnost clearingových sald — nucené mezinárodní úvěry — opatření s nimi spojená — důsledky clearingů — náprava clearingů — schema metod k odbourávání zamrzlé aktivní clearingové špičky 172

ÚVĚROVÉ CLEAROVÁNÍ PLATEBNÍ BILANCE.

Zlatá automatika a automatika platební bilance — jejich nápravné vlivy v hospodářství — potíže z nich — obcházení úvěrem na zamrzající clearingová salda — německé clearingy — finanční dohoda Velké Británie se svobodnou francouzskou vládou z r. 1944 — Keynesův a Whiteův plán — Bretton Woods — měnová dohoda belgicko-lucembursko-holandská z r. 1943 — předpoklady úvěrového clearování platební bilance 183

12. KOOPERAČNÍ ZÁKLAD MĚNY.

Důvody mezinárodní spolupráce — kooperace kladná a záporná — blokády zahraničního obchodu — konfiskace měnových rezerv — kon-

treminování devis — sankce Společnosti národů — příklad Číny, Bedřicha Velikého, Francie a Japonska — rozdělení metod kooperace — kooperace ve vnitřní neb vnější měnové politice — světová měna nemožná 185

OBCHODNĚ-POLITICKÁ SOUČINNOST.

Metody součinnosti — celní preference — ottawská konference — preference pro nástupnické státy po první světové válce — organizační pakt států Malé Dohody — hospodářský blok italsko-maďarsko-rakouský — Balkánská dohoda — severská konvence — smluvní celní sazebníky — celní unie, příklady 187

ÚVĚROVÁ SOUČINNOST.

Mezinárodní úvěry — francouzské úvěry — nelze trvale půjčovati — stabilizační úvěry Společnosti Národů — latentní kursová disparita 188

MĚNOVÉ ORGANISAČNÍ SOUČINNOST.

Podstata — tříštění měnových oblastí — příklad — druhy měnové organizační činnosti 189

Mezinárodní měnové úmluvy — povaha jich — úmluva mezi spojenci v letech 1915/16 — trojdohoda velmocí z r. 1936 — dohody za druhé světové války 190

Měnové bloky — povaha jich — Kč v dolarovém bloku — důsledky bloků — blok koruny s markou — suverenní a suserenní měna — sterlingový blok — Sterling-Area — blok severský, dolarový, yenový — zlatý blok — Uherska s Čechami — valutové spolkové státy 191

Měnové unie — povaha jich — předpoklady a vliv měnových unií — Mabillovo konstatování — latinská mincovní unie — pasivní měnový parazitismus — příklady — mincovní unie v 19. století — skandinávská mincovní unie — bankovní unie — belgicko-lucemburská unie — jiné unie — konvenční měna — výnos Mehmeda Aliho v Egyptě z r. 1834 — případy měnových unií za druhé světové války — mincovní smlouvy — marka zákonným platidlem v Čechách a na Moravě 194

Poradní součinnost — její podstata — pařížská konference v r. 1867 a j. — Wolfova resoluce — rekonstrukce Rakouska po první světové válce — Hawtrejovy návrhy — japonská konference r. 1920 — trojdohoda velmocí z r. 1936 — kooperace malodohodových emisních bank — Banka pro mezinárodní platy — Panamerická banka — světová hospodářská konference — Macmillanova zpráva — Van Zeelandovo pověření — angloamerické sanační plány pro dobu po druhé světové válce 197

SVĚTOVÁ MĚNA.

Potřeba mezinárodní měny — příčiny normativní neuskutečnitelnosti — Dareiův dareikos — Augustův aureus — Gustav Adolf — Elster o problému světové měny — říšská marka — usanční řešení světové měny — zlato — problematika usanční světové měny — ná-

vrhy světové měny: Kniesův — Geetryův — Wolfův — Vissenringův a Bittnerův — Dahlbergův — Vanderlipův — Gesellův — Darlingsův — Quesnyaův — Hantosův — Lindahlův — Keynesovy — Vogelův — Keilhanův »Demos« 208

13. HOSPODÁŘSKÝ VÝZNAM NEUTRÁLNÍ MĚNY.

Význam neutrální měny obecně — pro podniková a spotřební hospodářství — ve veřejných financích — v mezinárodním hospodářském styku — pro mezinárodní mír 209

POLITIKA AKTIVNÍ MĚNY.

14. OBECNÁ HLEDISKA.

Neutrální a stálá měna u srovnání s aktivní měnou — inflace a deflace měnová a neměnová — nakonec důchodci rozhodujícím činitelem — zjistitelnost aktivní měny — cenově nepůsobivý prostor — Fisherova definice stálé měny — názor Kuan Tsuův — různé cesty aktivní měnové politiky — inflace přes znehodnocování přímého měnového statku dříve nepochopitelná — Xenofon, Bodin — přirozená úroková míra podkladem Gibsonova paradoxa — účely aktivní měnové politiky — Myrdalův výpočet — vznik hospodářského tření — nesouměřitelnost subjektivních a objektivních hledisek — aktivní měna doporučitelná? — schema hlavních projevů inflace a deflace . 210

Měnová inflace.

15. INFLACE PŘES STATKOVÝ ZÁKLAD MĚNY.

Znehodnocování přímého měnového statku — zlehčování kurantních mincí — kažení — opotřebování — pocení mincí — dlouhá mince — inflační devalvace — Solonova měnová reforma — měnová zásada 1 : 1 — španělská zlatá inflace: vývoj cen zlata a stříbra — velkoobchodní indexy USA a Číny a cena drahokovů — jiné příklady zlaté a stříbrné inflace — zhoršování mincí Karla IV. — odpor v Rakousko-Uhersku proti zlaté měně v r. 1891 — indická rupie — remonetisace stříbra — americká stříbrná politika — zlatá inflace za první i druhé světové války 217

16. INFLACE PŘES DŮCHODOVÝ ZÁKLAD MĚNY.

UMĚLÁ TVORBA PENĚŽNÍHO KAPITÁLU.

Nedostatek kapitálu neb drahota úvěru — metody pro stát k opatření kapitálu — vynucené úspory — jejich politická neúnosnost — dary a sbírky — Jubilejní dar pro fond na obranu státu — státní úvěr a jeho únosnost — zahraniční úvěr a jeho měnová problematika — umělé úspory — rozdíl od prvých metod — důsledky — metody v Německu od Brüninga — Hantosovo hodnocení důsledků poválečné inflace — inflační financování investic plně a neplně výnosných — nouzové práce — financování spotřebního schodku — La-wova banka — francouzské assignáty — řecká a rumunská inflace v r. 1944 — severoamerické kontinentální peníze — krytí státních výdajů v Německu cedulovou emisí v r. 1923 220